

Se på *himlen*

»Det er vigtigt at holde øje med vejret – helst i tre døgn – inden sejlturen,« siger meteorolog Ulrik Ankjær Borch, DMI Maritim Service

VEJRET

AF KAREN FREDSLUND ELLEGAARD
FOTO: SCANPIX

Se på det store billede af himlen med den flotte sky på næste side. I formen kan den minde om en paddehat eller ambolt. Mørk og imponerende. Men sådan skal himlen helst ikke se ud, hvis du har planlagt en sejltur. Selv om skyen er skøn at skue, hører dens form til i den farlige ende af skalaen. Sædvanligvis varsler den slags skyer torden, lyn og byger med vindstød. Skyen kaldes cumulonimbus.

»At kigge på skyerne, fem minutter før man tager ud at sejle, kan ende i problemer. I virkeligheden bør sejlturen starte med, at man sætter sig ind i vejret tre dage i forvejen. Det er, fordi vejret er en dynamisk størrelse, som stille og roligt udvikler sig. Når man har fulgt

med i vejrudsigten over en periode og er »inde i vejret«, kan man langt bedre observere de små forandringer og aflæse, i hvilken retning vejrforholdene ændrer sig.«

Gode råd før sejlturen

Ordene kommer fra meteorolog Ulrik Ankjær Borch, Danmarks Meteorologiske Institut. Ulrik Ankjær Borch er ansat ved DMI Maritim Service, Europas største rutevejledningsinstitut. Her følger i alt 20 meteorologer døgnet rundt adskillige hundrede skibe og deres fart på verdenshavene. Ulrik Ankjær Borch har i en årrække undervist i meteorologi på Søværnets Officersskole og har derfor stor erfaring i at fortælle og forklare om vejret. Her forklarer han og kommer med gode råd om, hvordan man kan forberede sig til sejlturen ved blandt andet at se på skyerne og lære noget om, hvad deres udseende kan betyde for sejlervejret. Den gode regel om at holde øje med vejret tre dage inden, man skal ud at sejle, har cheferne på Søværnets orlogsskibe lært ham.

»Et gammelt mundheld siger: »Når der er hjul om sol, varsler det omslag inden tre dage.« I virkeligheden er der her tale om et optisk fænomen, som man selv kan se, hvis man

Den før du sejler

kigger op mod solen,« forklarer Ulrik Ankjær Borch.

»Når sollyset kommer ind i en sky, der består af is, vil solens stråler brydes ca. 46 grader, hvorfor man vil se en lysende ring, en halo, omkring solen. Den kan kun dannes, hvis der er is i skyerne. En halo kan opleves både sommer og vinter.«

Flere gamle mundheld har sit udspring af erfaringer. De fleste kender udtrykket: »Når solen går ned i en sæk, står den op i en bæk«. Det fortæller, at der er en varmfront på vej, og en varmfront har nogle karakteristiske lagformede skyer. Hvis månen derefter er synlig, kan den også danne et hjul – en halo – i de højere skylag, som indeholder iskrystaller.

Rød himmel giver tåge

Ulrik Ankjær Borch oplyser, at »hvis solen går ned i en sæk«, og himlen er kraftig rød, betyder det, at luften indeholder meget vanddamp. Derfor er der stor risiko for tågedannelser i forbindelse med den efterfølgende varmfrontspassage. Specielt hvis vandet er koldt og luften væsentlig varmere.

Ulrik Ankjær Borch anser mundheld for både værdifulde og gode at huske, for eksempel

denne: »Når en sky bliver sort, kommer der blæst«. Mundheldet stammer fra babylonernes tid ca. 650 f.Kr. I øvrigt mener Ulrik Ankjær Borch, at man aldrig på forhånd kan skrive noget helt nøjagtigt om vejret, fordi det er så foranderligt.

Hvis han selv skulle ud at sejle, ville han prioritere udviklingen af barometertrykket højt, fordi det fortæller, om der er lav- eller højtryk på vej. Samtidig råder han alle sejlere til generelt at interessere sig for meteorologien og se på skyerne for derved at gøre sejladsen mere sikker

Nyttige oplysninger:

www.weatherouteing.dk DMI Maritime Service

<http://ocean.dmi.dk> DMI Ocean Forecast, oplysning om bølger, vind og strøm, kan ses ca. to døgn frem eller 54 timer.

DMI om skyer: http://www.dmi.dk/dmi/index/viden/temaer/kend_din_sky.htm

Sejlervej: Ring tlf. nr. 1853 og klik videre.

Farvandsvagten døgnvagt, som oplyser om farvandsudsigter. I tilfælde af problemer til havs, hvor man har behov for kontakt med professionel meteorolog, tlf. 39 157 227

Bog: Jesper Theilgaard: Himlens spejl, Syddansk Universitetsforlag, 2002

Mere om vejret

Solgangsvind

Vind, der skabes af solens gang over himlen og af opvarmning af jorden. Hvis der er klart vejr med kraftig solindstråling – typisk om sommeren, hvor solen ikke dækkes af skyer. Der dannes søbrise, hvilket betyder, at vinden op af dagen bevæger sig fra vand mod land og vil være kraftigere ind under kysten. Vinden kan rent faktisk lægge sig ude på havet. Om aftenen vender vinden. Landbrisen er sjældent kraftig.

Bagsidevejr

Vestlig og nordvestlig strømning af kold luft typisk med cumulusskyer og byger. Man ser de store cumulusskyer, som er meget mørke. Pludselig regner det i stride strømme, og en time efter er der solskin igen. Det er rigtig bagsidevejr med byger.

Høj- og lavtryk

En god tommelfingerregel: Hvis man stiller sig med vinden i ryggen, vil man kunne finde ud af, hvor højtryk og lavtryk befinder sig. Det høje tryk og den varme luft befinder sig altid til højre på grund af jordens rotation på den nordlige halvkugle. Et typisk vindstød er en forøgelse af vindstyrken med 1-2 Beaufort. Retningen er næsten altid højredrejende omkring 10-30 grader. Vindstød får man i cumulusvejr. Det er, når overfladen er varmere end luften, og luften ligesom »koger« nedefra.

FOTO: JANS EIDENBERG

Temperatur, fugtighed og overflade

En vigtig regel er at aflæse luftens temperatur og fugtighed og sammenholde med overfladens temperatur. Med lav fugtighed får man generelt klart vejr, altså god sigt og ingen skyer. Stabilt vejr får man, hvis vandet er koldere end luften. Ustabil atmosfære ses, når vandet er varmere. Den varme luft stiger til vejrs med risiko for byger.

Cumulonimbus er en tordensky og den »farlige« sky med lyn og torden. Det er en sky, man skal passe på, og man skal lade være med at tage ud at sejle, når den er på himlen. Den laver lynene, og den nederste del består af vand og den øverste del af is. Vejret i forbindelse med den slags skyer er meget omskifteligt fra at være pæn god sigt, vindstød med vinddrejning, bygeagtig nedbør muligvis med hagl.

Skyerne

Skyer består af en samling flydende eller faste vandpartikler, der svæver eller falder gennem atmosfæren. Klassifikationen af skyer er baseret på dimensioner, form, struktur, opbygning, lysstyrken af skyens reflekterede lys og skyens farve. Man opererer med 10 forskellige slags skyer. Skyer kan også fortælle sejlere noget om vejret.

Høje skyer

Cirrus (ci) (1) befinder sig typisk i tre til otte kilometers højde i polare områder, fem til 13 kilometers

højde i tempererede områder og seks til 18 kilometer i tropiske områder. Cirrusskyer består af iskrystaller og fremstår som adskilte skyer i form af hvide tråde, hvide eller overvejende hvide flager eller smalle bånd. De har gerne et trådet og/eller silkeagtigt skær. De såkaldte »fjerskyer« er hyppigt et tegn på, at en varmfront med dårligt vejr nærmer sig, men cirrus-skyer ses også i andre vejr-situationer.

Cirrostratus (cs) den mælkehvide sky eller himlens mælkehvide skær. Halofænomener observeres ofte i forbindelse med tynde Cirrostratus. Disse skyer er gerne forløber for en varmfront og medfølgende regn.

Cirrocumulus (cc) kaldes også makrelsky, fordi den ligner skindet på en makrel.

Mellemhøje skyer

Altostratus (as) den grå og tunge sky, som bliver til en nimbostratus, når det begynder at regne.

Alto cumulus (ac) (2) kaldes en lammesky, og kan optræde i forbindelse med fronter, men kan også dannes ved at andre cumulusskyer falder sammen og flader ud. Alto cumulus skyer består overvejende af

vanddråber, men ved lave temperaturer kan iskrystaller dannes. De fremstår i farvespektret mellem hvid og grå som flager eller lag, afrundede skymasser, ruller eller trådede.

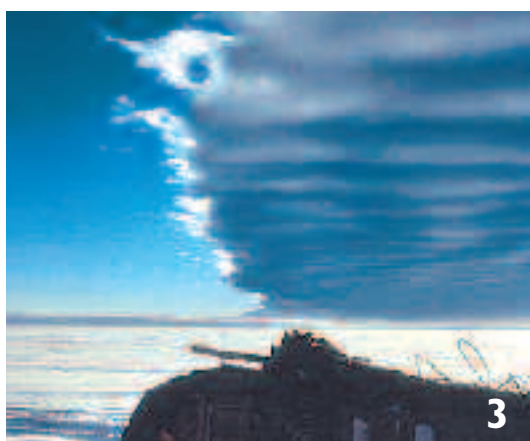

FOTOS: DMI/MARITIME SERVICE

Nimbostratus (ns) er skyen, der giver nedbør i forbindelse med varmfront = dansk gråvejr. Generelt ses tiltagende vind fra syd, og havet kan have krappe bølger.

Lave skyer

Stratus (st) fortæller ikke rigtig noget om vejret. De optræder oftest som et tåget, gråt ensformet skylag,

hvis bund kan ligge langt nok nede til at skjule bakketoppe eller høje bygninger. De ligger i op til to

kilometers højde. Når solen kan ses gennem stratus, er dens omrids meget tydeligt. Når nedbør fra stratus når jordens overflade, falder det som finregn, sne eller kornsne. Stratuslag dannes blandt andet som et resultat af afkøling af den lavere atmosfære. En anden hyppig måde, hvorpå stratus kan dannes, er ved, at tåge stiger op som konsekvens af opvarmning af jordens overflade eller forøgelse af vindhastigheden.

Stratocumulus (sc) (3) en meget ofte forekommende lav sky, der kan være lagdelt eller have cumuli-form.

Skyer med vertikal opbygning

Cumulus (cu) (4) er en lav sky, hvor den nederste del af skyen ikke ligger højere end to km. Hvis der er tale om en lillebitte sky eller blomkålsagtige skyer, plejer det normalt at betyde godt vejr i længere tid. Hvis man observerer dem om formiddagen, er der ikke problemer med at sejle om eftermiddagen. Hvis de er større, varsler de ustabil vejr med vindstød, dvs. at vindens retning og styrke kan ændre sig.

Cumulonimbus (cb) er en tordensky med kraftig kortvarig nedbør, ofte med vindstød og vindspring. Hvis der står flere af den slags skyer skulder ved skulder, har man en såkaldt »squall line«. Den slags skyer kan få skibe til at gå ned, men heldigvis opleves squall line kun et par gange om året – mest om sommeren, hvor luftfugtigheden er højest.